

Խմբագրությանը բաց է ամեն ոք (բացի տու՝ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 3-ը: Գալուստրաբաժիններն սկսում են ամեն ժողովներից: Հայտարարութիւնները բաշխւն 2 Կ., սկզբաները նա՛մ օր կրկնաշախի:

գետեղմանի վրալ, նրա մահուան եօթներորդ ասուեղարձի տւթիւ:

կողքին, չէք յիշում, նրան 222-րդում
յիշում էք Վեհափառի այցելությունը
Ասորիա-Ունգարայի մինիստրին, մի-
անկայել չէ հեր կողմից, որ չէք
յիշում, թէ Նորին Վեհափառություն
ուղեկցիցներն էին՝ գեր. Սարգիս ար-
քադանն և Թարգմանը՝ Արապետն
ֆեհդին — Ինչու է. Ղուկաս Պարսե-
ճառը բոլորովին կրճատվեց, առաջ
էք, այնպես որ բնթերովը չէ հասկե-
նում, թէ ինչու ներկայ էղողները լս-
էք իզիլ. ո՞ր է Ալեոն Մերունու օր-
նակն և այլն Ինչու պատմական
հանդիսում եղած մասնաւոր ողջիւ-
յիշում էք ասերիկոյ, իսկ այն պատ-
մական զեպոյն, որ Վառ սպարապետ
նազարի Սարգիս արքային տակ
Աղէքսանդր Նիսիւս սրահայանն և Նոր
Վեհափառութեան պարանոցը ձգե-
մաւայությունն էք տուել... Իայց քա-
նի՛ մինն ասեմ. Աստուած զօրացի-
այն աջը, որ այդ գրքի մի մեծ մաս-
ն կարմիր մատիտով ջնջել և և դու-
ն ձգել եղաւ. բնեք չէք ուզում ասե-
ն ինչիս չէք ուզում բարբառօջ կրկնոյ
բանաստեղծանքների մէջ. Ճանապար-
հորդութիւն գիրքը գլխի գլուխ գլուս-
ն է լի դատնութեամբ և ամբողջ լո-
նել, ասում է միկ ճշմարտ-
պատում անճանաչութիւն. կործա-
թէ հ. հեղինակը կտմեցիկ է Ա-
ն-Երեւնի արքան և օսնկոյն պար-
նել, ասող բուրբալուի, որ մի

Ստադիոնական գիտություն, գի-
թյուն բնակով, մեր փորձիկ դրամ-
ն մեջքը կուգե կտրել, Անոնի
նայարադաքնիւտ. միջ կապիկի
ն կըթալ գիտություն ձեռ-
ն, մեր ճամբարն պիտի վարդ-
ն

անի արդիւնքները լուծուած կըլինէր։ Բայց քանի որ նա այդ բոլորը միախառնել է իւր հաշիւներէ հետ, առանց պարզաբանելու և առանց որոշելու, թէ որն է իւր պատասխանատուութեան տակ ընելիքը և որն ուրիշի, ապա ինչ իրաւունքով իւր հաշիւն թերութիւններն ուրիշին է վերադրում։ Պարտք եւ համարձակումը առկայ տեղանքները, որ մենք ունինք պատշաճաւոր իշխանութիւն, այդ իշխանութեան գաղափարին եւ յանձնուած քննելու իմ 1892 թ. առաջին կարծիքներէս հաշիւները, եթէ այն չորս ամիսներէ հաշիւները, եթէ այն տեղ կըզգանուի մի գեղծումն, որ առաջացած լինի իմ կողմէն, — պատասխանատուութիւնը ինձ վրայ եւ առնուած, իսկ եթէ ես ճիշտ կըլինիմ, այն ժամանակ թող պ. վարդապետեանն ազնուութիւն ունենայ խոստովանուելու, որ ինքը կամ գիտակցաբար է այդպէս վարուել, կամ թէ քիչ տեսակ հաշիւներ կազմութեան մէջ հրամարմին չունի։ Մինք մեր կողմէն վերջացում ենք մեր խօսքը այս հարցի վերաբերեալ և առաջ ենք բերում մեր պաշտօնավարութեան 1892 թ. առաջին չորս ամիսներէ մօտ հաշիւը, որի մասին միայն ծագած է տարակուսանքը։

1892 թ. յունուար, փետրուար, մարտ և ապրիլ ամիսներում գնուել է իմ ձեռքով մօմալաւութեան առաջ պահարանից ամբողջ սպիտակ մօմ 10 պ. 10 1/2 ֆ., որ անուր է 410 ռ. 50 կ. այդ թուից դուրս է գրուել տօներին եկեղեցւոյ քահանայ համար 2 պ. 10 ֆ., այսինքն 90 ռուբլու, ուրում մնացել է վաճառելու և քահանայ մօմ 8 պ. 1/2 ֆ., այսինքն 320 ռ. 50 կ., որից պէտք է գրանար 641 ռուբլու։ Այդ գումարից յանձնուած է երեքգոյնի համարած մօմ 34 ռուբլի 70 կոպէկի և քահանայ մօմ 17 հատ, մօմ 3 1/2 ֆունտ 3 ռուբլի 50 կոպէկի (5 հատ=1 ֆ.) և մուտք է գրուած մօտեանի մէջ մօմի վաճառութիւն 606 ֆ. 53 կոպ., ուրումն ընդամենը 641 ռուբլի 73 կոպ., այսինքն սպառածութիւն էլ 3 ռ. 73 կ. աւելի։

Ուրեմն, ինչպէս ընթերցողները տեսնում են իմ այս համարում հաշիւից, պ. միտակեան տեսնուած մօմի արդիւնքի պակասորդն իմ պաշտօնավարութեան ժամանակամիջոցում չի եղել։

Յարգող խմբագիր, որովհետեւ դուք միշտ ճշմարտութեան պաշտպան էք եղած, որպէսզի կասկած չընկնի իմ պաշտօնավարութեան վրայ, յանուն

ճշմարտութեան, խմբագրաբար խնդրում եմ մի տեղ չորհել և իմ այս գրութեանս ։)

Մուշեղ քան. Տէր-Վահագնեանց, Թիֆլիս, 16 ապրիլի։

ԹՂԱԳՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆԱԱԿ ՍԻՐԻՐԻՑ
(Նոր-Գարի թղթակցից)

ԻՐԿՈՒՏՈՒ, 11 մարտի, նկատելի տարացում, ձիւնն սկսել է հալուել։ Բայց մի քաղաքացի կարծես տխուր են, որ դարունը գալիս է։ Մեր համակի ընթացքից կրտսնէք, թէ ինչու։

Գարնան այստեղ միայն կիրակի և տօն օրերին են գնում գուարճաւորութիւններ և քաղաքացիներն այդպէս միշտ ձմեռում են օր քաղաքի դուրսէ կէտն ուրիշ բան ու գործ չունի, բացի գուարճութիւնից։ Քաղաքի միջին փողոցի վրայ, մի գաւթում չինուած է լոպտար (KATOK), այստեղ նուազում է նապաստանների խումբ։ մօտքն արժէ 10 կ.։ Նրեկոյան ժամը 4-ից սկսած ժողովուած են մարդիկ, առանց ստանալ են, ոմանք ուրիշ գուարճութիւնների ետեղ են ընկնում։ Գուրս էք գալիս փողոց, ձիւն սահանակ ուրիշ տնային սահանակների ձեռքից չի կարողանում ազատ լինելով առաջ գնալ, ամեն քայլափոխում գտնուած են՝ զրուհիները աջ կողմը։ Քաղաքում շատ քիչ տուն կընարուի, որ սեպական ձի չունենայ։ Լծում են ձիւն սահանակին և երեկոյան պահին դուրս գալիս փողոցը ցրտանալու իջնի չէք տեսնում դուք այդ ժամանակ։ Զիտաբի դերը կատարում է ատմանաւորը, հարուստ վաճառականը, տիկինը, օրիորդը, ուսանող երիտասարդը, ամեն մարդ իւր ընտանիքի գուարճութեան համար ձիաւոր պաշտօնին ուրախութեամբ է կատարում։ Թողնում էք գրանց, որ իրենց

*) Միտակեան մերկացնող համակից յետոյ մենք հետեւելով մեր սկզբունքին, կատարեալ ազատութիւն տուինք, որ դուրսէ մէջ խառն բոլոր անձնաւորութիւններն իրենց տակիցն առնէ Սրբաւոր մենք փակում մեր թերթի էջերն այս բանակուտի համար։ Մնում է որ հոգեւոր իշխանութիւնը դործը բնէն խմբ.

անմեղ գուարճութիւնը կատարեն սահանակով ձիւնածածկ փողոցներում և գնում էք Անդրապ գետի ափը։ Այդտեղ ինչքէ չէք տեսնում։ Միքանի տեղ չի նուած են երեք սածէն բարձրութեամբ փայտեայ կամուրջներ, որոնց մի ծայրը իջնում, հաւասարում է գետի ստույգին։ կամուրջ տախտակների վրայ ջուր են թափել, ջուրը ստուել է, իսկ կամուրջը գլխին դուռն են տաքեակ սահանակ։ Վարում են 3-ական կոպէկ, նստում սահանակի վրայ և կամուրջի վերին ծայրը ենքըն սահում։ Անցնում էք այդտեղից միքանի քայլ. ահա տառցի մէջ մի փայտեայ սին է կանգնած. այդ սինին անց են կացել մի երկար փայտ, որի գլխին մի անիւ է հագցրած. փայտից կապել են տափից աւելի սահանակներ, իսկ անիւին՝ ձի են թել։ վարում էք 5 կ., նստում էք սահանակի մէջ, և ձին պտտացնում է ձեզ։ Անցնում էք Անդրապի միւս ափը։ Ասեղ ձգելու տեղ չկայ։ Զիտաբա է։ Զորս բոլորքը պտտել են վանդակով։ Տարածութիւնը 12 վերստ է։ Մուտքը 1 ռ., կըլճարես կըմտես։ քո սահանակով Բիցեք քահանայի ձիւն, սեւէք, կարող էք ուրիշ սահանակի ձիւն առաջը կտրել։ Առանց տոտալկատորի չէ, և չհարկէ, արշաւը։ Այդ էլ տեսնուց յետոյ, կրկին գտնուում էք դէպի Անգարա դուրս։ Տեսնում էք միքանի տեղ խմբեր են կանգնած, հարմոնիկներ են անում։ Տղայք ու աղջկաք են, որ սահում պարում, երգում են։ Այսպէս է տեսնում սիրելիացու ձմեռն իւր 40 աստիճան սառնամանիքով։

Իսկ դարձնել։—Գարնանը քաղաքացիք շատ անգամ գրկուած են ոչ թէ միայն երեկոյան զրոտանքից ու դուարճութիւններից, այլ և նոյն իսկ փողոց դուրս գալուց։ Քաղաքս, մեծ փողոցից սկսած մինչև ամենայն փողոցը, բաւական ճշմարտութեամբ, թաղուած է լինում ցեխի լճերի մէջ։ Հալում է ամբողջ ձմեռը կուտակուած ձիւնը։ Արեւիկայի միտք չունի այդ դէպքում. կէս արշին խրում են ցեխի մէջ։ Փողոցները չեն մաքրում ոչ ամառը, ոչ ձմեռը։ Հեռուոր գաղափար անգամ չէք կարող կազմել այն սարսափելի ցեխերի մասին, որոնցով ծածկուած են լինում մասնաւոր հրապարակները, ուր կենտական մթերքներն են վաճառուած։ Ի դէպ. մի երկու խօսք կենտական մթերքների մասին։

Համալսարանի ուսանողների հրապարակական հանդիսաւոր ուխտը, թէ իրենք հաւատարիմ կըմնան աւետարանական լոյսին, արեգակի ճառագայթից զօրել լոյսին, որի պաշտպան է Հայրիկը։

Մի առ մի խօսել ժողովրդի բոլոր գրութիւնների վրայ, ի հարկ է, անհնար է լրագրական տեղ էջերում. այդ միքանի քաղաքաներով ենք միայն շատանում։ Միայն թէ խորհուրդ կրտայնք այդ տեղերները գրողներին և ուղարկողներին, որ կրկին կարգան իրենց ուղերձներն, ոչ միայն յիշողութեան մէջ իբրև գեղ լաւ պահուած համար, այլ և նկատելի համար աչք տուողներ, որոնք զգլին են դեռ ևս խաղաղաւ անկիւնին իրից և խորհրդաւոր խօսքերի մէջ, իբրև սե խորհրդներ, աչք են մարմնացնում և իրենց աղիւնն ողբի արժանացնում։

Այսքանս բաւական համարենք գրքի բուն նիւթի մասին և փոքր ինչ էլ խօսենք նրա արտաբերի վրայ։ Միակ բանը, որ ամեն կողմից մեզ համար միջինը է համար է, այդ տպագրութիւնն է։ Ինչպէս մարդու է և ընտանի, ծաղկատաւերով ու ծաղիկներով զարդարուած և մեծ խնամքով արադրուած է, չնորհիւ պ. Փափաղանի և պ. Հայկունու, մինչև անգամ գեր. Արիտակեան եպիսկոպոս Գրութիւններ, որ առանձին ուղարկուած և խնամածութեամբ հրա-

Տեղում հացի և մի վրայ տարած չկայ։ Ում քէքը տայ, կարող է մի վաճառել, դրա համար վճարելով տարեկան 14 ռ.։ Գլխաւորք են բերում միւս և այն՝ ստուկը։ Եթէ ձմեռը 1 ֆունտ թարմ մսին 1 ռ. վճարելու լինիք, չէք ճարել։ Սառած են վաճառում նմանապէս խնձորը, տանձն ու խաղողը, որոնք բերում են Չինաստանից։ Մի պարսիկ կայ Շաֆի-Ղուլի անունով, որ պտրապում է ձիւն կովկասի մրգեղէնը վաճառելով։ Թարմ խաղողի ֆունտն արժէ 1 ռ.—1 ռ. 40 կ., տան հատ խնձորը—2 ռուբլուց մինչև 3 ռուբլի. նոյնը և տանձը։ Լիմոնի մէջ հատը ծախում են 10—25 կ., նարնջինը՝ 30—35 կ.։ Շաֆի-Ղուլին այսպիսի աւետարով մեծ հարստութիւն ունի դիւզած։ Տեղում հացթուխի խանութներ չկան. հացը կանայք թխում են տնւում, դուրս բերում փողոց ու վաճառում. գնելու էլ կախուած է իրենցից։ Հացի լու. կամ վատ որակութեան վրայ հագացող չկայ։

Անցեալ փետրուարի 9-ին, երեկոյան ժամը 5-ին հրդ ճարակ եղաւ քաղաքի թատրոնի իւր բոլոր կոհ-կարասիքով ու պարագաներով։ Սա երկրորդ անգամ է, որ տեղի թատրոնն այրւում է։ Նոր թատրոնի շինութիւնն սկսուել է անցեալ 1891 թ. իսկ և այս տարի կըվերջանայ։ Թատրոնի այրուելը մեծ ցաւ պատճառեց հասարակութեան, որ ամեն տեղում սիրում է յաճախել ներկայացումներին։ Շաբաթական երեք անգամ էր լինում ներկայացում, և թատրոնը միշտ լիքն էր լինում։ Ոչ մի տեղ այստեղի ժողովրդի նման թատրոնէր ժողովուրդ չէք գտնել։

ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳՐԱՆԻՐԻ ԳՐԱԹԻՒՆԻՆԸ ԱՐԻՎԵԼԻՆԱՆ ԱՍԻՍՏՈՒՄ.— Իսկահայայից Լուդու խիւում մի հեռագիր անդեկացնում է, որ երեք պետութիւնների ձապնիային արած բողոքը չին-ճապոնական խաղաղութեան դէմ առաւել բարեկամական բնուորութիւն ունի, քան սպառնալիքի։ ձապնական քաղաքական շրջաններում աւելի ու աւելի է հաստատուում է այն համոզմունքը, թէ ճապոնական կարող է վտանգութեամբ վերաբերուել դէպի Միացեալ-Նահանգները բարեկամական խորհուրդները, որի շահերին լու-

րորդին համապատասխան է Սիւնոսեկի խաղաղութիւնը, և Ամերիկան չի ցանկանում, որ ճապոնական գրկուի իւր տարած յաղթութեան պտուղը վայելուց։ Միեւնոյն հեռագրում հաղորդուած է նմանապէս, թէ Անգլիան և Իտալիան ամենին մտադիր չեն երեք պետութիւնների միջամտութեան մասնակցելու։

Ինչպիսի երևում է, Ֆրանսիայի, Ռուսիայի, և Գերմանիայի պահանջները զարգացնում են ճապոնացիներին և, ինչպէս Իսկահայայից խիւում մի հեռագրում խիւում է, վերաբերում է նրանց հայրենասիրական զգացմանը։

Գիտար է երթագիր, որ ձապոնական վերջապէս չզիջանի երեք պետութիւններին պահանջներին, չնայելով որ երեքից միայն Ռուսիան է, որ ամենից աւելի եւտանդուն կերպով զործում է այդ խնդրում իւր կենսական շահերը պաշտպանելու համար։

Իսկ Ֆերմանիան և Ֆրանսիան հետեւող են միայն Ռուսիային, Ֆրանսիային, մասնաւոր Գերմանիայի միջամտութիւնը լաւ տպագրութիւն առաջ չի բերում այդ աղբերի քաղաքական ներքին շրջաններում։ Բերլինից (Hörsing) խիւում մի հեռագրով այդ առթիւ, հաղորդում են. Գերմանական բողոքական կուտակցութիւնները համոզուեցան, որ Արեւելեան-Ասիայի դործերի վերաբերեալ իշխուողութիւն լինելիք հարցադնումն անտեղի է և նուազագույնում է միջազգային բողոքը։ Այդ պատճառով յետ են կանգնած հարցադնութեան անկողն։

Իսկ Daily News-ի Բերլինի թղթակցից հաւատացնում է, որ Գերմանական կառավարութեան, Ռուսիայի և Ֆրանսիայի հետ ձապոնիայի դէմ դուրս գալը գերմանական ժողովրդի համար մի կատարեալ աւտակնէլ էր, և չի կարելի տեսլ, որ տեսնանապէս հաճելի է։ Ընդհանուր կարծիքն այն է, որ Գերմանական բուական վտանգաւոր քաղաքականութեան է ձեռնարկել, որ միանգամայն հակասում է չին-ճապոնական պատերազմի ժամանակ իւր հետեւած քաղաքականութեան։

ՍԵՐԻՐԱ. —Ինչպէս հաղորդում են գերմանական և սերբիական ազատամիտ թերթերը, Նաուրիա թագուհու վերադարձը Բելգրադ նշանաւոր վաւորութիւններն առաջ կըբերի Սերբիայի

Այս սկզբունքներն են այն առանցքները, որոնց շուրջը պտտւում են հայրապետական գործունէութեան անխնայ Կարիքի էք դուրս քաղաքաներ անիւ, սակայն յոյս ունենք, որ ընթերցողն այդ գրքից գտնէ այդ մարդկութեան կըլմիթիւրութիւն, մասնաւորապէս թերեւս մօտիկ ապագայում կունենայ Վեհափառ Հայրիկի Բուք քաղաքները մի ժողովածուի մէջ։

Ընթերցողը մեծիմաստ է և մի բանով, այն է ժողովրդի ստորաւ գոյացմանը անհեղձութեան արտապայտութիւններով։ Համառօտութեան համար յատկ ընդհեք միայն հիմնական կըտարէր։ Ամենագեղեցիկ բարեմտութիւններն է անում Գահիրէի հասարակութիւնն աւելով։ Քարճիւրան Տէր, որ ձիւն վեհափառութեան վրայ իւր սղջուն հովանին տարածած է, պիտի լուսաւորէ Ձեզ վրայ յատկ մտքերը, որպէսզի լաւ խելամուտ լինին Ձեր ճշգրանց անկեղծութեան և նոյն օգուտներուն (էջ 178)։

Քաղաքայ հայ պահուիտ համայնքը հաւատացած է, սիրեցեալ Հայրիկ հայ աղբի, որ Դու կըլինես այն ճարտար գեղավարը, որն անխնայ կըհասցնէ նուազանգիտ աղեկածութեան մասնուած նաւը (289)։

Հրատարակչական ընկերութիւնը գրում է. Գիտ միայնակ կատարել ևս

այն, ինչ որ այժմ ամբողջ ընկերութիւններն են կարողանում անել իրենց բազմաթիւ անդամներով։ Եւ ինչ դարմանք. միթէ մեր թոյլ ոյժերը կարող են հաւասարուել արծուի ոյժին (285)։ Ինչ կըլինէր, եթէ ընկերութիւնը գրէր այս խօսքերն իւր խորհրդարանի պատի վրայ։

Ստանցիք ու Տարօցիք ասում են, որ Վեհափառը պիտի հաւաքէ ու գործարար իւր հայրական թիկնի տակ ցրուած ու լքուած հայ ժողովրդին, պիտի առաջնորդէ այն երկրներ, որ կաթ ու մեղր կըբղձէ, որը, ի մի բան, որում ու գտնաբերում է մեր սրբազան Նախահայրերին (292)։

Սակայն ամեն զգացմունքից վեր է մի դէպք, որ պատմուած է նոյն իսկ վեհափառի քաղաքի մէջ. ահա այն։

Դիլիշանի տարին գլուխ պառււ մի տեսող, որ աղ ու հաց ներկայացուց մեզ. Հայրիկ, առաց, օրհնել մեր թոնրի կրակի որ չմարի, օրհնել, որ մեր հաց չպակսի։ Ըսի.—մայրիկ, կորհնում դու հաց ու թոնրի կրակի, որ չմարի, կորհնում և գտնաբերի, որ վաւ պահէ կրակը։ Ըսաւ. Գիր ու օրհնել մեզ. մի մոռնար այս հաց, Հայաստանի լուսաշէ (353)։

Այս հատարակ գտնից. իսկ ուսումնական գրուածների մէջ առանձին ուղարկութեան արժանի է Մովսէսայի

կայցեք, ընթերցող, նա գովառանում է յորդելի մեկնեաններին և տեսն է, թէ հոյերն այս գրքով պիտի ծանօթանան Հայրիկի մասնութեան, հոգեւոր կեանքին, վաճառարութեան, առաջնորդութեան, պատկաւաբութեան, ծանր դժբախտութեանց, գրական վատտաներին և այլն և այլն, որոնց հոտն անգամ չկայ այդ գրքում, և մինչև անգամ, Վեհափառի բնութիւնն էլ չկայ այդ տեղից։ Բայց որովհետեւ վերջում հ. Սահալը դուրս է իւր ուղերձի վայելուցութիւնը, իսկ աւելի վայելչութիւն ըստպատմ էր հ. հեղինակի գրածից, ուստի, ուղեք չուզենք, գալիս ենք այն եզրակացութեան, որ հ. Սահալը յանդիմանում է հ. հեղինակին, յանդիմանում է վայելուց ձեռով, թէ ինչու նա ամենից առաջ Վեհափառ Հայրիկի կենսագրութիւնը չէ գրել, յետոյ ընտրութիւնն և յետոյ ուղեւորութիւնը։ Բայց, հայր սուրբ, նա էլ շատ մոզադրելի չէ. ինչպէս երևում է գրքի ամբողջութեան մասերի համեմատութիւնից, նրա միաբը սեւեռուած է եղել իւր մեծահայտն ուղեւորութեան վրայ։

Ս. Էջմիածին։

Типогр. О. А. Меликъ-Шахназарянца Воронц. Набережи. Церковный дс